

Қазақстан Республикасы Заң шығару Институтының Жаршысы

**№ 1-2 (29-30)
2013**

ҒЫЛЫМИ-ҚҰҚЫҚТЫҚ ЖУРНАЛ

Меншік иесі және баспагер:
«Қазақстан Республикасының
Заң шығару институты» ММ

2006 жылдан бастап шығады
Журналдың материалдары
<http://www.izrk.kz> сайтында
орналастырылған

Заң ғылымдары бойынша
диссертацияларының негізгі ғылыми
нәтижелерін жариялауға арналған
басылымдар тізіліміне енгізілген
(ҚР БҒМ БҒСБК 30.05.2013 ж.
№894 бұйрығы)

Редакциялық кеңес:
Б.М. Имашев (Төраға)
З.Х. Баймолдина
А.А. Смағұлов
И.Ш. Борчашвили
М.Ш. Қоғамов

Редакциялық алқа:
Н.М. Әбдіров
З.С. Байниязова (Саратов қ., РФ)
Б.М. Бишманов
С.Ф. Бычкова
М.Т. Ғабдуәлиев
Д. Досмырза
А.Д. Жүсіпов
Т.Е. Қаудыров
В.Т. Қоныс
Ж.О. Құлжабаева
А.М. Нұрмағамбетов
Р.Т. Нұртаев
С.М. Рахметов
Ә.Г. Сақтағанов
Т.С. Сафарова
М.А. Сәрсембаев
А.М. Сәрсенов
Т.Ә. Серікбаев
У. Шапақ

Қазақстан Республикасы Мәдениет
және ақпарат министрлігі
Ақпарат және мұрағат комитетінің
БАҚ есепке қою туралы куәлік
№ 11219-Ж 15.11.2010 ж.

Мекен-жайы:
Қазақстан Республикасы,
010000, Астана қ.,
Орынбор к., 8 үй
тел.: 8(7172)74-02-06; факс: 8(7172)74-14-43
E-mail: instzak-kz@mail.ru

МАЗМҰНЫ

Қазақстан Республикасы Әділет министрі Б.М. Имашевтың Қазақстан Республикасы Премьер-Министрі С.Н. Ахметовтың қатысуымен өткізілген Министрліктің кеңейтілген алқа отырысындағы сөйлеген сөзі, Астана қ., 2013 жылғы 11 ақпан	9
«Қазақстан – 2050» Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты»	16
А.А. СМАҒҰЛОВ Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы аясындағы елдің саяси және құқықтық жүйесін дамытудың негізгі бағыттары	16
Р.Т. НҰРТАЕВ Әділеттілік қағидатын сақтау кепілдігін нығайту мақсатында құқықтық мониторинг институтын жетілдіру және дамыту тапсырмаларын шешудегі Қазақстан Республикасы Президенті – Ұлт Көшбасшысы Нұрсұлтан Назарбаевтың «Қазақстан – 2050» Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауында айтылған идеяларды жүзеге асырудың өзекті мәселелері туралы.....	21
Конституциялық және әкімшілік құқық	33
М.Т. БАЙМАХАНОВ Қазақстандағы мемлекеттік қызмет көрсету институты және оның құқықтық жанамалығы.....	33
С.Ф. БЫЧКОВА Қазақстан Республикасында конституциялық қадағалауды заңнамалық реттеудің кейбір проблемалары туралы	39
Д. ДОСМЫРЗА Мемлекеттік басқару процесіндегі кедендік әкімшілік жүргізу жүйесі	45
С.С. ШЕШЕНБАЕВА Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодекс (жаңа редакциясы) нысанасының көлемі және әкімшілік заңнаманы реформалаудың түп мәтінінде «лауазымды тұлға» ұғымы.....	51
М.Т. ҒАБДУӘЛИЕВ Жергілікті өзін-өзі басқарудағы көкейтесті мәселелер (ой-пікірлер).....	55
Азаматтық, азаматтық іс жүргізу құқығы	62
Е.Н. НҰРҒАЛИЕВА Қазақстан Республикасы Еңбек кодексі нормаларын қолданудың тәжірибелік мәселелері	62

С.К. ЫДЫРЫШЕВА, А.В. ТРИНКОЛЕНКО	
Ноу-хауды беру келісім шарты өнеркәсіптік меншік объектілеріне құқықтарды басқа тұлғаларға беру шартының түрі ретінде	66
«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне меншік құқығын қорғауды, шарттық міндеттемелерді қорғауға кепілдік беруді күшейту мен оларды бұзғаны үшін жауапкершілікті қатаңдату мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы бойынша Қазақстан Республикасы Каспий қоғамдық университетінің ұсыныстары	70
С.Б. АҚАТОВА	
Соттарда меншік құқығын қорғау ісі бойынша туындайтын кейбір мәселелер туралы	78
Қылмыстық құқық және қылмыстық іс жүргізу	83
С.М. РАХМЕТОВ	
Қылмыстық кодекстің коммерциялық сатып алуға не сыбайлас жемқорлық қылмысқа арандату үшін жауаптылық туралы нормаларын жетілдіру проблемалары (ҚК 349 бабы)	83
Н.А. САРТАЕВА	
Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі: уақыт призmasıмен қарағанда (1997-2003 жж.)	89
Т.Ә. СЕРІКБАЕВ	
Баланы қорғау және қылмыстық заңнаманы дамыту	94
М.Н. БАРАНОВ, А.Е. ЖҰМЖАЕВА	
Пробациялық қызметте электрондық аңду құрал-жабдықтарын қолданудағы шетелдік тәжірибе	98
Халықаралық құқық және салыстырмалы құқықтану	102
М.А. СӨРСЕМБАЕВ	
КО (БЭК) құқығының, ДСҰ құқығы мен Қазақстанның құқық жүйесінің заңдық мазмұны және оларды біріздендіру проблемалары	102
Ж.И. ИБРАГИМОВ	
Еуразиялық экономикалық одақтың құрылуының құқықтық мәселелері.....	111
Мемлекеттік тілде заң шығару тәжірибесінен	118
Н.М. ПРИМАШЕВ	
Азаматтық авиация саласының техникалық терминдері мен нормаларын аударудың кейбір аспектілері	118
М.Ә. АЙЫМБЕТОВ	
Заң терминдерінің түпмәтіндік қолданысы	124
Ж.М. ТҰРАРОВА	
Азаматтық кодекстің стильдік мәселелері	127
Шетелдік тәжірибе	131
З.С. БАЙНИЯЗОВА (Саратов қ.)	
Құқықтық жүйе Ресейдегі азаматтық қоғамның қалыптасуы мен дамуының заңды өлшемшарты ретінде	131
Б.Б. СУДАВИЧИУС (Вильнюс қ.)	
Литва Республикасында қаржы рыногын қадағалау жүйесі	135
Е.Б. ВАЙТЕКЕНЕ (Вильнюс қ.)	
Литва Республикасында азаматтықты құқықтық реттеудің конституциялық негіздері	141
А.В. СКРЫПНИКОВ (Мәскеу қ.), А.П. ДОЛГОВ (Пенза қ.), К.А. ДОЛГОВ (Мәскеу қ.)	
Қазіргі заманғы Ресейдегі білім беру бастамалары	148
О.В. МУЗА (Киев қ.)	
Украинада әкімшілік іс жүргізу доктринасының қалыптасуы	158
И.А. ГУМЕНЮК (Киев қ.)	
Украина заң ғылымында «мемлекеттің әлеуметтік міндеттемелері» ұғымының мазмұны	164
С.А. БОГОЛЮБОВ (Мәскеу қ.)	
Қазақстанның, Ресейдің және Беларусьтің экологиялық-құқықтық басымдықтары	168

Б.Б. САМАРХОДЖАЕВ, М.А. АХАДОВА (Ташкент қ.)	
Инвестициялық құқықтық қатынастар және инвестициялық қызмет ұғымы	176
О.О. ЖУРАВЛЕВА (Мәскеу қ.)	
Ресей Федерациясында мемлекеттік емес зейнетақымен қамсыздандыруды салықтық-құқықтық ынталандыру проблемалары	182
А.В. ШМОНИН, О.И. СЕМЫКИНА (Мәскеу қ.)	
Ресейдегі экономикалық бағыттағы қылмыстарға қарсы күрестің мән-жайы туралы мәселе	187
В.Л. КУДРЯВЦЕВ (Мәскеу қ.)	
РФ ҚК «Террористік акт» деген 205-бабының 1-тармағында көзделген қылмыстың объективтік жағы: теория және практика мәселелері	193
О.В. МАКАРОВА (Мәскеу қ.)	
Ресей қылмыстық сот ісін жүргізудегі сот төрелігін іске асырудың халықаралық стандарттарын жүзеге асыру туралы	202
С.В. ПРИЛУЦКИЙ (Киев қ.)	
Сот төрелігін іске асыруға халықтың тікелей қатысуы: Украинадағы заңнамалық реттеу проблемалары	211
Э.Л. СИДОРЕНКО (Мәскеу қ.)	
Қылмыстық құқықтағы «жәбірленуші» ұғымы мен оның белгілері туралы мәселе	218
Э. БЕСЕЛИЯ (Кутаиси қ.)	
Грузиядағы азаптауды және басқа да қатал, адамгершілікке жат немесе ар-намысты қорлайтын іс-әрекеттер мен жазалау түрлерінің алдын алудың тұжырымдамалық тәсілдері	224
М.Н. КОПЫЛОВ (Мәскеу қ.), НГУЕН КУАНГ ТЬЕН (Вьетнам)	
Экологиялық тұрғыда тұрақты қалалар туралы халықаралық құқықтағы әмбебаптылық пен өңірлілік (АСЕАН мысалында)	234
Л.Э. КАМЕНКОВА (Минск қ.)	
Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығының Экономикалық Соты жанындағы Дауларды реттеу жөніндегі халықаралық орталық: шаруашылық жүргізу субъектілеріне арналған артықшылықтар	242
И.М. АЛИЕВ (Баку қ.)	
Қазіргі заманғы Әзербайжандағы діндарлық пен мемлекетті салыстыра қарау	247
Құқық қолдану тәжірибе	251
К.А. АРАЛБЕКОВА	
«Балаларың үшін алимент төле!»	251
Жас ғалым мінбері	253
Б.Н. КӨРПОВ	
XVIII – XIX ғасырлардағы либералды идеологиялық парадигманың қалыптасуы мен дамуы	253
А.Д. НАУРЫЗБАЕВ	
«Мүлік», «мүліктік құқық» түсінігі және олардың «меншік», «меншік құқығы» категорияларымен ара қатынасы	257
Г.Т. ҚАНАПЬЯНОВА	
Мемлекеттің мүліктік құқықтарын қорғаудың азаматтық-құқықтық тәсілдерінің жүйесі	265
Т.М. АЙТАНОВ	
Қазақстанның әлеуметтік жаңғырту жағдайындағы медиация институтының дамуы	269
Г.Х. ЮСУПОВА	
Қазақстан Республикасы Жоғары Сотының нормативтік сот тәжірибесі туралы	274
А.Т. ҚОНЫСБЕКОВА	
Адам саудасына қарсы тұрудың көкейкесті мәселелері	278
Д.Ж. СМАҒҰЛОВА	
Қылмыстық сот ісін жүргізу саласындағы халықаралық құқықтық ынтымақтастық	283
Н. ЕЛАМАНОВ	
«Экстремизм» және «терроризм» ұғымдарының арақатынасы	288
С.С. УМАРОВ	
Жоғарғы Соттың нормативтік қаулыларын қолдануда туындайтын кейбір мәселелер туралы	293

А.С. СЕЙЛХАНОВА	
Қазақстан Республикасындағы адам саудасымен күресудегі алдын-алу шараларын жетілдіру	298
Б.С. КҮЗЕМБАЕВА	
Трансұлттық ұйымдасқан қылмыстылық және оның Қазақстан Республикасындағы белгілері	302
А.М. КЕНЖАЛИЕВА	
Қылмыстық іс жүргізудегі тергеу қателіктерінің түсінігі	307
М.Ж. МЕЛДЕБАЙ	
Сотталғандардың жеке басы қауіпсіздігі мен ар-ождан бостандығын қамтамасыз ету	312
Е.К. ҚҰРМАНОВ	
Қылмыстылықтың алдын-алу жолдары	315
Т.Ж. СЫЗДЫҚОВ	
Қылмыстылықты жасыруға қарсы іс-әрекеттер шаралары	319
У.Б. БАЙМАХАНОВ	
Ақпараттық қауіпсіздік киберқылмысқа қарсы тұру құралы ретінде	323
А.А. МҰХАМАДИЕВ	
Қылмыстық құқықтағы адам өлтірудің субъективтік жағының саралау белгілері	326
Е.М. КҮЛБАЕВ	
Есірткі заттарды және психотроптық заттарды заңсыз дайындау, өңдеу, иемденіп алу, сақтау, тасымалдау, жөнелту немесе сату қылмысының қылмыстық-құқықтық аспектілері	330
О.Ж. ЖҮКЕНОВ	
Қазақстан Республикасы Кәсіпкерлік кодексі жобасының тұжырымдамасын бағалау	335
К. УМИРЗАХОВА	
Ұлттық және халықаралық корпоративтік құқықтың салыстырмалы сипаттамасы.....	338
Сын және библиография	342
РУМЕН СТЕФАНОВ	
«Еуропалық Одақтың сыртқы саясаты» атты В. Катранджиевтің кітабына (Болгария. София: Әскерлік баспасы, 2011) ой-пікір	342
Ақпараттық хабарламалар	346
2013 ж. 12 ақпанда өткен дөңгелек үстел туралы ақпараттық хабарлама	346
2013 ж. 13 ақпанда Қазан қ. (Ресей Федерациясы) өткен Бүкілресейлік ғылыми-практикалық конференция туралы ақпараттық хабарлама	348
2013 ж. 20 наурызда Астана қ. өткен «Қазақстан Республикасының жаңа қылмыстық заңнамасы: проблемалары, тенденциялары және жетілдіру жолдары» атты халықаралық ғылыми-практикалық конференция туралы ақпараттық хабарлама	350
2013 ж. 29 наурызда өткен дөңгелек үстел туралы ақпараттық хабарлама	352
2013 ж. 5 сәуірде Астана қ. өткен «Құқықтық нормалардың орыс және қазақ тілдеріндегі мәтіндерінің теңтүпнұсқалылығын қамтамасыз етудің кейбір мәселелері» атты дөңгелек үстел туралы ақпараттық хабарлама	354
Даналық ойлар	358
Мерейтой	359
З.ғ.д., профессор В.А. Кимнің 90 жасына орай	359
Қазақстан Республикасының Заң шығару институтына 20 жыл	362

**№ 1-2 (29-30)
2013**

Собственник и издатель:

ГУ «Институт законодательства
Республики Казахстан»

Издается с 2006 года

Все материалы журнала
размещаются на сайте
<http://www.izrk.kz>

Включен в перечень изданий
для публикации основных
научных результатов диссертаций
по юридическим наукам
(Приказ ККСОН МОН РК №894
от 30.05.2013 г.)

Редакционный совет:

Б.М. Имашев (Председатель)
З.Х. Баймолдина
А.А. Смагулов
И.Ш. Борчасвили
М.Ч. Когамов

Редакционная коллегия:

Н.М. Абдиров
З.С. Байниязова (г. Саратов, РФ)
Б.М. Бишманов
С.Ф. Бычкова
М.Т. Габдуалиев
Д. Досмырза
А.Д. Жусупов
Т.Е. Каудыров
В.Т. Конусова
Ж.О. Кулжабаева
А.М. Нурмагамбетов
Р.Т. Нуртаев
С.М. Рахметов
А.Г. Сактаганов
М.А. Сарсембаев
А.М. Сарсенов
Т.С. Сафарова
Т.А. Серикбаев
У. Шапак

Свидетельство о постановке
на учет СМИ № 11219-Ж
от 15.11.2010 г. Комитета информации
и архивов Министерства культуры
и информации Республики Казахстан

Адрес:

Республика Казахстан,
010000, г. Астана,
ул. Орынбор, д. 8,
тел.: 8(7172)74-02-06; факс: 8(7172)74-14-43
E-mail: instzak-kz@mail.ru

**Вестник
Института
Законодательства
Республики Казахстан
научно-правовой журнал**

СОДЕРЖАНИЕ

Выступление Министра юстиции Республики Казахстан Имашева Б.М.
на расширенном заседании коллегии Министерства с участием Премьер-
Министра Республики Казахстан Ахметова С.Н. по итогам работы
органов юстиции за 2012 год г. Астана, 11 февраля 2013 года 9

*«Стратегия «Казахстан – 2050»: новый политический курс
состоявшегося государства» 16*

А.А. СМАГУЛОВ

Основные векторы развития политической и правовой системы страны
в свете Послания Президента Республики Казахстан Н.А. Назарбаева
народу Казахстана 16
Р.Т. НУРТАЕВ

Об актуальных проблемах реализации идей, озвученных в Послании
Президента Республики Казахстан – Лидера Нации Нурсултана
Назарбаева народу Казахстана «Стратегия «Казахстан – 2050»: новый
политический курс состоявшегося государства», в решении задачи
совершенствования и развития института правового мониторинга в целях
укрепления гарантий соблюдения принципа справедливости 21

Конституционное и административное право 33

М.Т. БАЙМАХАНОВ

Институт государственных услуг в Казахстане и его правовое
опосредование 33
С.Ф. БЫЧКОВА

О некоторых проблемах законодательного регулирования
конституционного надзора в Республике Казахстан 39
Д. ДОСМЫРЗА

Система таможенного администрирования в государственном
управленческом процессе 45
С.С. ШИШИМБАЕВА

Объем предмета Кодекса об административных правонарушениях (новая
редакция) и понятия «должностное лицо» в контексте реформирования
административного законодательства 51
М.Т. ГАБДУАЛИЕВ

Наш трудный путь к местному самоуправлению (размышления) 55

Гражданское и гражданско-процессуальное право 62

Е.Н. НУРГАЛИЕВА

Практические вопросы применения норм Трудового кодекса Республики
Казахстан 62

С.К. ИДРЫШЕВА, А.В. ТРИНКОЛЕНКО	
Договор о передаче ноу-хау как вид договора о передаче прав на объекты промышленной собственности.....	66
Предложения НИИ частного права Каспийского общественного университета по проекту Закона Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам усиления защиты права собственности, гарантирования защиты договорных обязательств и ужесточения ответственности за их нарушение»	70
С.Б. АКАТОВА	
О некоторых вопросах, возникающих в судах по делам о защите права собственности	78
Уголовное право и уголовный процесс	83
С.М. РАХМЕТОВ	
Проблемы совершенствования норм Уголовного кодекса об ответственности за провокацию коммерческого подкупа либо коррупционного преступления (ст. 349 УК)	83
Н.А. САРТАЕВА	
Уголовный кодекс Республики Казахстан: через призму времени (1997-2003 годы)	89
Т.А. СЕРИКБАЕВ	
Охрана детей и развитие уголовного законодательства	94
М.Н. БАРАНОВ, А.Е. ЖУМЖАЕВА	
Зарубежный опыт применения электронных средств слежения в деятельности службы пробации	98
Международное право и сравнительное правоведение	102
М.А. САРСЕМБАЕВ	
Юридическое содержание права ТС (ЕЭП), права ВТО и правовой системы Казахстана и проблемы их унификации	102
Ж.И. ИБРАГИМОВ	
Правовые проблемы создания Евразийского экономического союза	111
Из практики законодательства на государственном языке	118
Н.М. ПРИМАШЕВ	
Некоторые аспекты перевода технических терминов и норм сферы гражданской авиации	118
М.А. АЙЫМБЕТОВ	
Контекстное использование законодательных терминов	124
Ж.М. ТУРАРОВА	
Стилистические вопросы Гражданского кодекса	127
Зарубежный опыт	131
З.С. БАЙНИЯЗОВА (г. Саратов)	
Правовая система как юридический параметр формирования и развития гражданского общества в России	131
Б.Б. СУДАВИЧЮС (г. Вильнюс)	
Система надзора за финансовым рынком в Литовской Республике	135
Е.Б. ВАЙТЕКЕНЕ (г. Вильнюс)	
Constitutional grounds of legal regulation of citizenship in the Republic of Lithuania (Конституционные основы правового регулирования гражданства в Литовской Республике).....	141
А.В. СКРЫПНИКОВ (г. Москва), А.П. ДОЛГОВ (г. Пенза), К.А. ДОЛГОВ (г. Москва)	
Образовательные инициативы современной России	148
О.В. МУЗА (г. Киев)	
Формирование доктрины административного процесса в Украине	158
И.А. ГУМЕНЮК (г. Киев)	
Содержание понятия «социальные обязательства государства» в украинской юридической науке.....	164
С.А. БОГОЛЮБОВ (г. Москва)	
Эколого-правовые приоритеты Казахстана, России и Беларуси	168

Б.Б. САМАРХОДЖАЕВ, М.А. АХАДОВА (г.Ташкент)	
Понятие инвестиционных правоотношений и инвестиционной деятельности	176
О.О. ЖУРАВЛЕВА (г. Москва)	
Проблемы налогово-правового стимулирования негосударственного пенсионного обеспечения в Российской Федерации	182
А.В. ШМОНИН, О.И. СЕМЫКИНА (г. Москва)	
К вопросу о состоянии борьбы с преступлениями экономической направленности в России	187
В.Л. КУДРЯВЦЕВ (г. Москва)	
Объективная сторона преступления, предусмотренного ч.1 ст. 205 УК РФ «Террористический акт»: некоторые вопросы теории и практики	193
О.В. МАКАРОВА (г. Москва)	
О реализации международных стандартов отправления правосудия в уголовном судопроизводстве России.....	202
С.В. ПРИЛУЦКИЙ (г. Киев)	
Прямое участие народа при осуществлении правосудия: проблемы законодательного регулирования в Украине	211
Э.Л. СИДОРЕНКО (г. Москва)	
К вопросу о понятии и признаках потерпевшего в уголовном праве	218
Э. БЕСЕЛИЯ (г. Кутаиси)	
Концептуальные подходы по предотвращению пыток и других жестоких, бесчеловечных или унижающих достоинство видов обращения и наказания в Грузии	224
М.Н. КОПЫЛОВ (г. Москва), НГУЕН КУАНГ ТЬЕН (Вьетнам)	
Универсальное и региональное в международном праве об экологически устойчивых городах (на примере АСЕАН).....	234
Л.Э. КАМЕНКОВА (г. Минск)	
Международный центр по урегулированию споров при Экономическом Суде Содружества Независимых Государств: преимущества для хозяйствующих субъектов	242
И.М. АЛИЕВ (г. Баку)	
Сопоставление религиозности и государства в современном Азербайджане	247
Правоприменительная практика.....	251
К.А. АРАЛБЕКОВА «Плати алименты, ради детей!».....	251
Трибуна молодого ученого.....	253
Б.Н. КАРИПОВ	
Формирование и развитие либеральной идеологической парадигмы в XVIII - XIX веках.....	253
А.Д. НАУРЫЗБАЕВ	
Понятие «имущество», «имущественные права» и их соотношение с категориями «собственность» и «право собственности»	257
Г.Т. КАНАПЬЯНОВА	
Система гражданско-правовых способов защиты имущественных прав государства	265
Т.М. АЙТАНОВ	
Развитие института медиации в условиях социальной модернизации Казахстана	269
Г.Х. ЮСУПОВА	
О нормативной судебной практике Верховного Суда Республики Казахстан	274
А.Т. КОНЫСБЕКОВА	
Актуальные вопросы в проблеме противодействия торговле людьми	278
Д.Ж. СМАГУЛОВА	
Международно-правовое сотрудничество государств в сфере уголовного судопроизводства.....	283
Н. ЕЛАМАНОВ	
Взаимосвязь понятий «экстремизм» и «терроризм».....	288
С. С. УМАРОВ	
О некоторых вопросах применения нормативных постановлений Верховного Суда.....	293

А.С. СЕЙЛХАНОВА	
Совершенствование мер предупреждения в борьбе с торговлей людьми в Республике Казахстан	298
Б.С. КУЗЕМБАЕВА	
Транснациональная организованная преступность и ее признаки в Республике Казахстан	302
А.М. КЕНЖАЛИЕВА	
Понятие следственных ошибок в уголовном процессе	307
М.Ж. МЕЛДЕБАЙ	
Обеспечение безопасности личности, чести и достоинства осужденных	312
Е.К. КУРМАНОВ	
Предупреждение преступности.....	315
Т.Ж. СЫЗДЫҚОВ	
Меры противодействия латентизации преступности	319
У.Б. БАЙМАХАНОВ	
Информационная безопасность как средство противодействия киберпреступности.....	323
А.А. МУХАМАДИЕВ	
Квалифицирующие признаки субъективной стороны убийства в уголовном праве.....	326
Е.М. КУЛЬБАЕВ	
Уголовные правовые аспекты незаконного изготовления, переработки, приобретения, хранения, перевозки, пересылки, либо сбыта наркотических средств или психотропных веществ.....	330
О.Ж. ЖУКЕНОВ	
Оценка концепции проекта Предпринимательского кодекса Республики Казахстан	335
К. УМИРЗАХОВА	
Сравнительная характеристика национального и международного корпоративного права	338
Критика и библиография	342
РУМЕН СТЕФАНОВ	
Рецензия на книгу В. Катранджиева «Внешняя политика Европейского Союза». - Болгария. София: Военное издательство, 2011	342
Информационные сообщения	346
Информационное сообщение о круглом столе 12 февраля 2013 г.	347
Информационное сообщение о Всероссийской научно-практической конференции 13 февраля 2013 г. в г. Казань (Российская Федерация)	349
Информационное сообщение о международной научно-практической конференции «Новое уголовное законодательство Республики Казахстан: проблемы, тенденции и пути совершенствования» 20 марта 2013 г. в г. Астане	351
Информационное сообщение о круглом столе 29 марта 2013 г.	353
Информационное сообщение о круглом столе «Некоторые вопросы обеспечения аутентичности текстов правовых норм на русском и казахском языках» 5 апреля 2013 г. в г. Астане	356
Мудрые мысли	358
Юбилей	359
К 90-летию д.ю.н., проф. Кима В.А.	359
Институту законодательства Республики Казахстан – 20 лет	362

*Сыздықов Тимур Жагыпарұлы,
ҚР Заң шығару институты қылмыстық, қылмыстық
іс жүргізу, қылмыстық атқару заңнамасы және сот
сараптамасы бөлімінің аға ғылыми қызметкері*

ҚЫЛМЫСТЫЛЫҚТЫ ЖАСЫРУҒА ҚАРСЫ ІС-ӘРЕКЕТТЕР ШАРАЛАРЫ

Құқық қорғау органдарының бүтіндей статистикалық деректерге бағытталған қызметін бағалаудың қолданыстағы әдістемесінің кемшіліктері де бар. Олардың негізгісі шаблондық, әртүрлі критерийлерді есепке алудың мүмкін еместігі болып табылады.

Құқық қорғау органы қызметінің көрсеткіштері өткен кезеңнің статистикалық есебінен алынады және ағымдағы көрсеткіштермен салыстырылады, сосын белгілі бір жағдайлар бойынша құқық қорғау органы қызметінің сапасын бағалау жүргізіледі. Мұндай ұстанымды құқық қорғау органдарының тексерілетін бөлімшелерін саралап бағалауға мүмкіндік бермейтін өте жеңілдетілген деп есептейміз.

Құқық қорғау органдарының есеп беруі дәстүрлі түрде ағымдағы және бұдан бұрынғы көрсеткіштерді қарапайым салыстыру шегінде қылмыстылықтың өзгерістері туралы деректердің салыстырмалылығына, нақты бар айырмашылықтардың кертартпалыққа негізделген түсіндірмелеріне бағытталған. Сонымен бірге нағыз жағдайды және қылмыстылықты салыстырмалы талдауын салыстырған кезде мұндай ұстаным қанағаттанарлық нәтиже әкелмейді. Абсолютті сандармен жұмыс жасаудан басқа статистикалық-криминологиялық талдау үшін базалық көрсеткіштер болып табылатын бірқатар коэффициенттерге қатысты криминологияда жалпы қабылданған есептеу әдістемелеріне жүгіну қажет [1].

Әлеуметтік тұрақтылықтың жоқтығынан, қарама-қайшы криминалдық тенденциялармен сипатталатын қазіргі кезеңде құқық қорғау органдарының қызметін бағалау әдістемесінің көптеген позицияларын және, бірінші кезекте, қылмысты ашу пайызына қатысты қайта қарау ақылға қонымды болар еді. Өйткені, қазіргі уақытта ол қылмыс деңгейі сияқты көрсеткішпен қатар және басқаларға, оның ішінде құқық қорғау органдары қызметінің сапалық көрсеткіштеріне, ерекше назар аудармастан абсолютті болады.

Біздің ойымызша, құқық қорғау органдарын бағалау жүйесі олардың Қазақстан Республикасы Конституциясының талаптарына сәйкес келетін, адамның өмірі, құқықтары мен еркіндігі жоғарғы құндылық, ал оларды қорғау – мемлекеттің маңызды міндеті болып табылатын қызметін ынталандыруы тиіс. Сонымен қатар, ол (бағалау) құқық қорғау органдарының алдына қойылған мақсаттарға жетуге жағдай жасауы тиіс. Сонда соңғыларға қойылатын, саймасай келмейтін талаптар олардың қызметіндегі басымдықтардың орнынан жылжуына әкеледі, ол әртүрлі девиацияларға, оның ішінде қылмыстарды жасырушылыққа әкеледі.

Өкінішке орай, біз сандық көрсеткіштерден толық бас тарта алмаймыз. Ең алдымен, бұған құқық қорғау органдарының өзі дайын емес. Ұзақ уақыт сандық көрсеткіштер «қудалаушы» болғандықтан (қылмыс деңгейі, қылмысты ашу пайызы, қылмысты жасаған адамдарды анықтау динамикасы, қызметтердің қылмыстарды ашуға қатысуы), олардың басқа жүйеге тез қайта қалыптасуға жағдайы жоқ, бұл олардың қызметінің белсенділігін елеулі төмендетуге әкеп соғуы мүмкін. Сондықтан аталған мәселеге прагматикалық түрде қарау керек. Екінші жақтан құқық қорғау органдары қызметінің сандық көрсеткіштері объективті түрде қажет. Мақсат акценттердің орнын сандық көрсеткіштерден сапалық көрсеткіштерге жылжыту, сондай-ақ құқық қорғау органдары қызметінің нәтижесін бағалауға сараланған ұстанымның мүмкіндіктерін кеңейту болады.

Қарастырылып отырған жүйе қызметтің сапалық және сандық көрсеткіштерін олардың құқық қорғау органдарының мақсаттары мен міндеттеріне, олардың қызмет сапасына қойылатын талаптарға сәйкес, құқық қорғау органдарының қызмет сапасын азаматтардың көзқарасына міндетті түрде сәйкестікте бағалау мүмкіндігін беруі тиіс. Бұл ретте заңдылық жағдайын прокуратура органдары бағалауы

тиіс, өйткені олар осы саладағы аса объективті ақпаратқа ие болады.

Құқық қорғау органдары қызметінің көрсеткіштерін криминологиялық жағдайы ұқсас көп немесе аз біртектес өңірлер арасында ғана салыстыруға болатынын ескеру керек. Осыған байланысты кезекті, құқық қорғау органдарының қызметін бағалау жүйесіне қойылатын маңызды талап қылмыс деңгейінің, құрылымы мен динамикасының, сондай-ақ басқа жағдайлардың (аумақтың ауқымы, халықтың тығыздығы, инфрақұрылымның даму деңгейі және басқалар) өңірлік айырмашылықтарын есепке алу болып табылады.

Құқық қорғау органдарының қызметін бағалау кезінде маңызды көрсеткіш қызметкерлердің жүктемесі туралы ақпарат болып табылады. Мұндай ақпарат қылмыстық істердің санын, шұғыл есепке алу істерін, тексеріс материалдарын, бір қызметкердің кіріс хат-хабарын қамтуы тиіс. Аталған ақпаратты жинау және талдау бойынша қызметті штабтарға, атап айтқанда, есептік-тіркеу тәртібін сақтауды бақылайтын бөлімшеге жүктеу мақсатқа сай болады.

Бағалау қағидаларына тиісті назар аудару керек. Құқық қорғау органының қызметі заңды бұзушылық жоқ болған жағдайда, сондай-ақ осындай бұзушылықтардың себептері объективті жағдайлар, мысалы, өткізілген сараптаманың күрделілігі болып табылған жағдайда оң бағалануы мүмкін. Тиісінше, бірнеше рет заң бұзушылықты жасаған құқық қорғау органдарының бөлімшелері теріс баға алуы тиіс.

Тексеріс нәтижесін рәсімдеу кезінде тексерілген бөлімшелердің анықталған кемшіліктері, сондай-ақ оларды жою бойынша ұсыныстар көрініс табуы тиіс.

Сонымен, құқық қорғау органдарының қызметін бағалау жүйесін оны негізгі «кемістік» - тәжірибелік қызметте қылмыстық-құқықтық статистиканың көптеген бұрмалауларын негіздейтін сандық көрсеткіштерге бағдар алу-дан босатуға жағдай жасауы тиіс.

Құқық қорғау органдарының қызметін бағалауға жаңа қағида тәуелсіздігіне қарамастан, біз қызметкерлердің қылмыстарды есепке алу-дан жасырудың қалдық уәжінің сақталуына мүмкіндік береміз. Осыған байланысты осындай уәжді азайтуға және қылмыстық-құқықтық статистиканы күрделі қимылдар жасау мүмкіндігінен шектеуге бағытталған қосымша шараларды қабылдау қажеттігі туындайды.

Қылмыс жағдайының көрсеткіштерін объективті етудің кезекті бағыты тергеу органдарының және алдын ала тергеудің қызметін: қылмыстарды тіркеудің және есепке алу-дың толықтығын, қылмыстық істі қозғаудан

бас тарту туралы шешімдердің заңдылығын және негізділігін, қылмыстық іс жүргізуді тоқтата тұру және тоқтату, адамды қылмыстық жауаптылықтан босату және басқа да іс жүргізу әрекеттерін прокурорлық қадағалауды күшейту болып табылады.

Осыған қарамастан, прокуратура жасаған жұмысты жеткіліксіз деп тану керек, осыған байланысты есептік-тіркеу тәртібін қадағалауда (қылмыстарды алғашқы тіркеу және есепке алу), қылмыстық іс қозғаудан бас тарту туралы қаулылардың заңдылығын және негізділігін тексеруде, нақты осы жерде, біздің ойымызша, көптеген қылмыстар «жоғалатынына» назар аудару қажет. Егер көрсетілген статистикалық деректерге сенетін болсақ, қылмыстар туралы келіп түскен өтініштер мен хабарламалардың үшеуінің әрбір екеуі нақты сондай болып табылмайтыны шығады.

Сонымен қатар қылмыстық іс жүргізуде уақытша тоқтатылған және тоқтатылған істерді қадағалауды күшейту қажет. Мұнда, жоғарыда айтылғандай, біз квалификациясы дұрыс анықталмаған, қылмыстық істерді жеке іс жүргізуге формалды түрде жатқызылған, қылмысты өлгендерге артқан және т.б. сияқты көптеген бұзушылықтарды таба аламыз.

Сотқа жіберілетін істер бойынша, егер адам көп қылмыс жасағаны үшін айыпталатын жағдайларда (көп эпизодты істер), ашылмаған қылмыстарды артуды, жеке қылмыстарды эпизодтарға бөлуді кездестіруге болады, мұның барлығы ашу көрсеткіштерін жақсарту үшін жасалады. Мұнымен істердің аталған категориясына назар аудару негізделген.

Бұдан басқа, әдетте оларда дайындалып жатқан және жасалған қылмыстар туралы ақпаратты қамтитын, шұғыл есепке алына-тын істерге бақылау жасауды күшейту қажет. Жеткілікті негіздер болған кезде мұндай ақпарат іске асырылуы тиіс, іске асыру нәтижесі, әрине, қылмыстық істі қозғау және айыпты адамды жауапкершілікке тарту болуы тиіс. Тәжірибелік қызметте ашылмаған қылмыс туралы ақпарат, ереже бойынша, тиісті әрекет етуге ие болмайды.

Сонымен қатар тексерілетін мәліметтер үшін прокуратура жанындағы арнайы есепке алу және Құқықтық статистика комитеті бөлімшелері қызметкерлерінің жауапкершілігін көтеру де оң әсерін тигізе алады. Бұл оларды тәртіпке шақырады және статистикамен қулық әрекеттер жасау мүмкіндігі елеулі тарылады.

Қылмыстық жауаптылыққа тартудың жалпы тәртібіне жатпайтын, іс-тәжірибеде «таңдаулы қастаны» қалыптастыратын қылмыстық қудалаудан иммунитеттер жүйесінің мәселелері маңызды болып табылады. Осы бөліктегі демократизациялау үрдісі осындай иммунитет

берілген адамдар шеңберінің біртіндеп тарылуын білдіруі тиіс.

Қылмыстарды тіркеу және есепке алу жүйесін жетілдіру мақсатында қылмыстар, қылмыстық істер, оларды тергеу нәтижелері және сотта қарау туралы өтініштер мен хабарламаларды бірыңғай карточкалық есепке алуды жүргізу бойынша Нұсқаулыққа мынадай өзгерістерді енгізу қажет. Бір әрекетпен (ізгі жиынтықта) жасалған қылмыстарды олардың квалификациясына сәйкес есепке алу қажет, мысалы, егер біз үйді өртеу жолымен жасалған кісі өлтіруді Қазақстан Республикасы ҚК 96, 187-баптарымен саралайтын болсақ, тиісінше, біз міндетті түрде екі қылмысты да есепке алуымыз керек. Басқа мысал, адам қылмысты жасағанда бір ғана атумен абайсызда басқа адамды өлтіреді. Аталған жағдайда да бір ғана әрекеттен (атудан) екі адам өледі, бірақ бірінші адамға қатысты оны өлтіруге қаскөйлік ниет болған, екіншісіне қатысты айыптау нысаны байқаусызда болды, яғни екі қылмыс айқын көрінеді: кісі өлтіру (Қазақстан Республикасы ҚК 96-бабы), байқаусызда кісіні өлтіру (Қазақстан Республикасы ҚС 101-бабы). Мұндай жағдайларды, сөзсіз, көрсетілген екі бап бойынша саралау керек, демек, екі қылмыс та есепке алуға жатады. Басқа ұстанымда қылмыстық статистика нақты криминологиялық жағдайды көрсетпейді. Аталған мәселені шешуде қылмыстық құқық теориясына сүйену қажет, оған сәйкес қылмыстардың ізгі жинтығы – ол бір әрекетпен екі әртүрлі қылмысты жасау, бұл ретте әртүрлі пайда болған қылмыстық салдарлар бір ғана қылмыстық-құқықтық нормада ғана көзделмеген және біреуі де басқасына бағынбайтын және оның бөлігі болып табылмайтын әртүрлі тікелей объектерге жатады [2].

Криминологиялық жағдайды зерделеу және қылмыстылыққа қарсы әрекет ету шараларын әзірлеу мақсатында қылмыстылықтың нақты деңгейін белгілеуге жағдай жасайтын қылмыстылықты зерттеудің статистикалық және социологиялық әдістерді кеңінен қолдану қажет: тіркелген қылмыстылықта құрылымдық ара қатынастардың салыстырмалы талдауы; есепке алынған қылмыстылық туралы мәліметтерді басқа деректермен салыстыру; жасалған қылмыстар туралы өтініштер мен хабарламалар, азаматтардың құқық қорғау органдарының қызметкерлеріне қатысты арыздары бойынша тексеріс материалдарын зерделеу, халықты виктимизациялау шолуларын, сотталғандардан сауалдама алуды өткізу, сараптамалық бағалауды алу.

Сонымен, есепке алынған қылмыстылық құрылымында қылмыстардың әртүрлі түрлерінің және топтарының үлестік салмақтарының ара қатынасы қатысты тұрақты сипатқа ие болады.

Осы көрсеткіштің өзгеруі жасырын қылмыстылық деңгейінің өзгергені туралы куәландырады. Қылмыстылық жағдайын талдау статистикалық заңдылық мыналарды қамтитынын көрсетеді: есепке алынған қылмыстар деңгейі неғұрлым жоғары, шағын және орта ауыртпалықта, ауыр және аса ауыр қылмыстар деңгейі төмен болса, және, тиісінше, жасырын қылмыстылық деңгейі соншалықты төмен болады. Бұл шағын және орта ауыртпалықтағы қылмыстар ауыр және аса ауыр қылмыстарға қарағанда оларды жасайтын адамдар үшін аса «тартымды» болып табылатындығымен түсіндіріледі, тиісінше біріншісі қылмыстылық құрылымында басымдыққа ие болуы тиіс.

Бірінші кезекте қылмыстық статистиканы әкімшілік құқық бұзушылықтар, азаматтық-құқықтық деликт, тәртіптік теріс қылық статистикасымен салыстыру қажет. Бұл ретте біз жоғарыда көрсеткен статистикалық заңдылық сақталады, мысалы, егер біркелкі әкімшілік құқық бұзушылықты және қылмыстық-жазалау әрекетті алатын болсақ, онда біріншісінің үлестік салмағының ұлғаюы қылмыстылықты жасыру деңгейінің төмендеуі туралы айтуға болады. Ұқсас әдіспен қылмыстық статистика азаматтық-құқықтық деликттердің және тәртіптік теріс қылықтардың статистикалық деректерімен салыстырылады.

Басқа салыстырмалы көрсеткіштер қылмыстар туралы өтініштер мен хабарламаларды есепке алу кітаптарында, ақпаратты есепке алу журналдарында, бас тартылған материалдар бойынша статистикада, сот-медициналық сараптамадан өткен азаматтарды тіркеу журналдарында, дене жарақатын алу бойынша медициналық көмекке жүгінген адамдарды есепке алу журналдарында, бұқаралық ақпарат құралдары хабарламаларында және т.б. қамтылған мәліметтер бар қылмыстық статистика болып табылады.

Есептен жасырын қалған қылмыстарды анықтауда азаматтардың жасалған қылмыстар және құқық қорғау органдары қызметкерлерінің әрекеттеріне арыздары туралы өтініштері мен хабарламаларын тікелей зерделеу көмегін тигізеді. Тәжірибе көрсеткендей, көптеген арыздар құқық қорғау органдары тарапынан тиісті ықпал ету шараларын қабылдамауға қатысты болады, ол қылмыстарды есепке алудан жасыру мәселесімен тікелей байланысты.

Аталған бағыт қамтиды: оларға (олардың туыстары мен таныстары) қатысты жасалған құқық бұзушылықтар бойынша азаматтардан алынған сауалдаманы, олар туралы құқық қорғау органдарына хабарламау себептерін, жасырын қылмыс деңгейін бағалау үшін сарапшылар ретінде құқық қорғау органдарының қызметкерлерінен алынған сауалдаманы, қылмыстың жеке түрлерінің

жасырындылығын, сотталғандардан олардың жасаған қылмыстары үшін қылмыстық жауаптылыққа тартылмаған себептері бойынша алынған сауалдаманы. Жоғарыда атап көрсеткендей, осындай сауалдамалар көптеген өркениетті елдерде жүргізіледі, атап айтқанда АҚШ-та, онда қылмыстық нақты деңгейін зерделеу және құқық қорғау саласында шешімдер қабылдау кезінде, қылмыстылық туралы бірыңғай есептерден басқа, міндетті түрде ұлттық виктимологиялық шолу нәтижелері мен құқық бұзушылардың өздігінен берген есептері пайдаланылады [3].

Көптеген ғалымдар қылмыстылықты жасыруға қарсы іс-қимыл жасаудың тиімді шараларының бірі ретінде қылмысты жасыруды есепке алуға бағытталған әрекеттерді криминализациялау туралы идеяны қолдайды.

Қылмыстық жағдай көрсеткіштерінің объективті етуі бойынша ұсынылатын арнайы криминологиялық шараларды қарауды аяқтап, аталған бөлімнің шеңберінде, бірқатар зерттеушілердің пікірі бойынша қылмысты жасыру үрдісіне алдын ала ықпал жасай алатын шараларды қарау мүмкін болады деп есептейміз.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі

1. Мұқанов Д.Ж. Меры профилактики латентности преступлений // Вестник университета им. Д.А. Кунаева. – Алматы, 2008. – № 4 (29). – 124-128-бет.
2. Мұқанов Д.Ж. Принцип неотвратимости ответственности и его воздействие на латентную преступность // Предупреждение преступности. – Алматы, 2007. – № 3 (19). – 18-21-бет.
3. Лунеев В.В. Преступность XX века. Мировые, региональные и российские тенденции. – 2-ші қайта өңделген және толықтырылған шығарылым. – М.: Волтерс Клувер, 2005. – 868-бет, 308-бет.

Бұл мәселенің күрделілігі қылмыстылықтың латентизацияндырылуының ерекшелігін зерттеу және негативтік зардаптарын азайту ескертіледі. Латенттық қылмыстардың төмендетуі криминологиялық көрсеткіштердің ерекшеліктерінен тәуелденеді.

Түйін сөздер: жасарын қылмыстар, қылмыстарды есепке алу.

Актуальность данной проблемы обусловлена изучением специфики латентизации преступности и минимизации негативных последствий. Снижение латентности преступлений зависит от особенностей криминологических показателей.

Ключевые слова: латентные преступления, учет преступлений.

The urgency of the given problem is caused by specificity studying latent criminality and minimization of negative consequences. Decreasing latent crimes depends on reliability of criminological indicators.

Keywords: latent crim, account offenses.

Тимур Жағыпарұлы Сыздықов,

ҚР Заң шығару институты қылмыстық, қылмыстық іс жүргізу, қылмыстық атқару заңнамасы және сот сараптамасы бөлімінің аға ғылыми қызметкері, заңтану магистрі

Қылмыстылықты жасыруға қарсы іс-әрекеттер шаралары

Сыздықов Тимур Жагипарович,

старший научный сотрудник отдела уголовного, уголовно-процессуального, уголовно-исполнительного законодательства и судебной экспертизы Института законодательства РК, магистр юриспруденции

Меры противодействия латентизации преступности

Syzdykov Timur Zhagiparovich,

Senior staff scientist of the department of criminal, the criminal-processual, criminal – law enforcement and forensic of legislation research Institute of Republic of Kazakhstan, master of law

Measures of counteraction of latentization of crime